

B. J.

BIULETYN KOWIEŃSKI**W I L B I**

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3-3

507.

Nr. Wilno, dnia 7 września 1931 r.

T r e ś ć n u m e r u :**I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.**

Dział. Str.

1. "Memeler Dapfboot" w sprawie rokowań pomiędzy Moskwą a Warszawą i stanowiska Litwy. -	I.	1
2. "Lietuvos Aidas" o Paneuropie. -	"	2.

K r o n i k a .

3. Zjazd stronników zbliżenia litewsko-łotewskiego. -	"	"
4. Kongres miast nadbałtyckich. -	"	"
5. Ratyfikacja litewsko-sowieckiego paktu o nieagresji i podpisanie umowy w sprawie praw przedstawicielstwa handlowego ZSSR na Litwie. -	"	3.
6. Opinie łotewskie w sprawie polskiego projektu paktu o niagresji. -	"	"

II. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE.

7. "Lietuvos Žinios" o ciężkiej sytuacji ekonomicznej Litwy. -	II.	"

K r o n i k a .

8. Brak środków obiegowych na Litwie. -	"	"

**III. ZAGADNIENIA POLITYKI WENNETRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.****K r o n i k a .**

9. Dokoła sprawy Voldemarasa. -	III.	4
10. Strajk w cukrowni marjampolskiej. -	"	"
11. Zjazd tautininków w Budzianach. -	"	"
12. Wyjazd dyplomatów litewskich do Genewy. -	"	"
13. Wprowadzenie języka rosyjskiego w gimnazjach litewskich. -	"	"

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Memeler Dampfboot" w sprawie rokowań pomiędzy Moskwą a Warszawą i stanowiska Litwy.

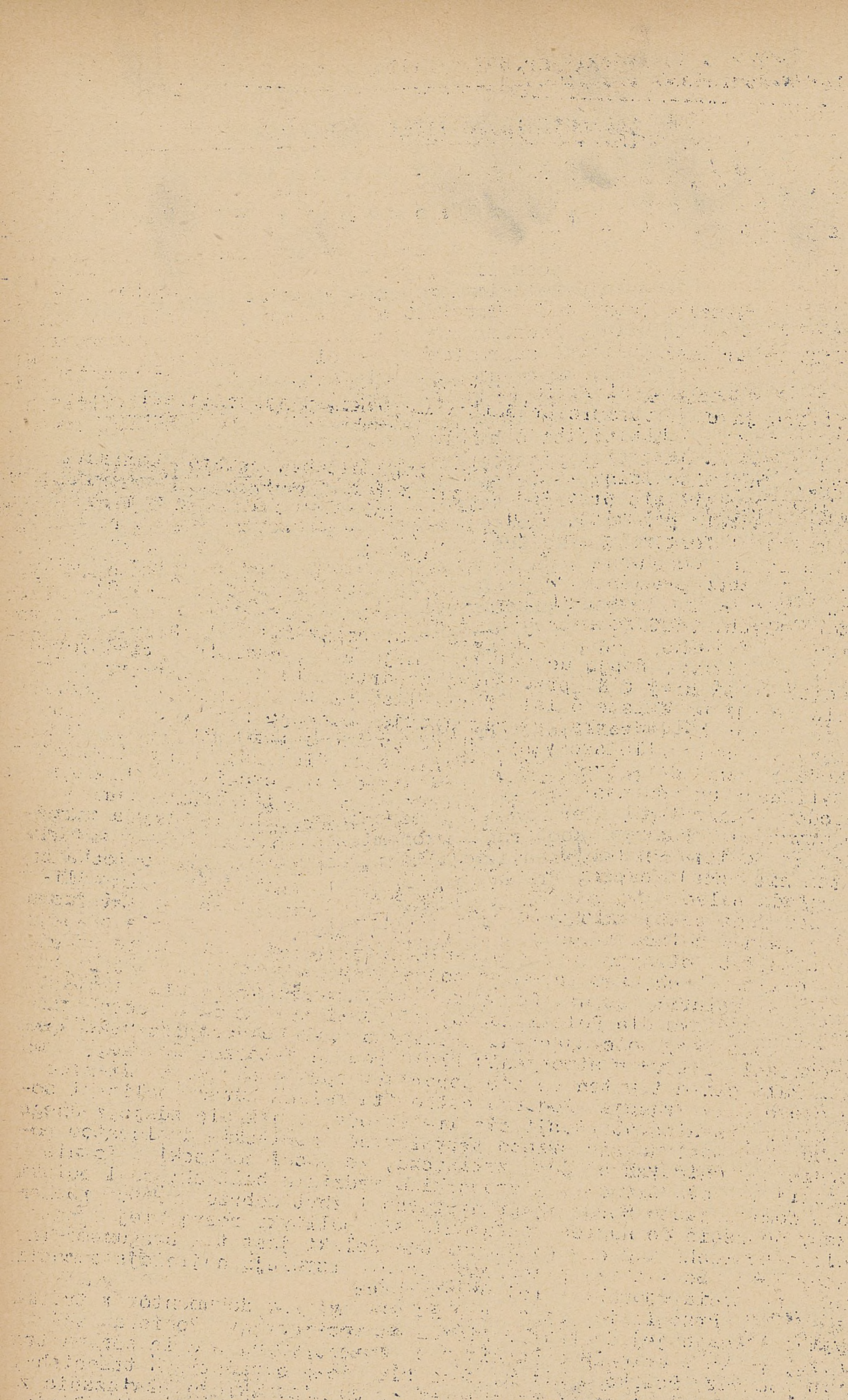
"Memeler Dampfboot" Nr. 207 z dn. 5.IX.1931 r. Artykuł p.t.

"Kowno-Moskwa-Warszawa".

W dniu 29 sierpnia nastąpiła w Kownie wymiana dokumentów ratyfikacyjnych w sprawie przedłużenia paktu o neutralności pomiędzy Rosją Sowiecką a Litwą. Niemal jednocześnie nadeszły wiadomości o woznowieniu rokowań pomiędzy Polską a Rosją w sprawie paktu o nieagresji. Odpowiedzialny za politykę zagraniczną Sowieckich Litwinów wyraził się przy tej okazji z całym naciskiem, że warunki zawarte w nocie polskiej, które w zasadzie nie były niczem innym, jak tylko niefortunne powtórzeniem odrzuconych już w 1926 r. przez ZSSR polskich warunków, były dla Rosji nie do przyjęcia, gdyż Rosja nie może uznać praw hegemonii polskiej w stosunku do krajów nadbałtyckich i nie ma zamiaru udzielania Polsce jakichkolwiek gwarancji terytorjalnych. Oświadczenie Litwinowa zostało potwierdzone przez dokumenty podpisane w dn. 29 sierpnia r.b. przez Litwę i Rosję.

Litwa i Rosja uchwaliły w maju r.b., nakrótka przed rozpoczęciem sesji Rady L.N. przedłużyć zawarty w 1926 r. pakt przyjaźni i nieagresji na dalsze 5 lat. Nastąpiła przytem wymiana not, podczas której Rosja oświadczyła, że nie uznaje obecnego faktycznego stanu rzeczy odnośnie Wileńszczyzny. Układ sowiecko-litewski został ratyfikowany i wszedł w życie 29 sierpnia r.b. Nie jest przypadkiem, że ratyfikacja układu nastąpiła akurat przed rozpoczęciem sesji Ligi Narodów i nakrótka przed rozpatrywaniem polsko-litewskiej sprawy tranzytowej w Hadze. W pakcie z Litwą oświadcza bowiem Rosja wyraźnie, że popiera pretensje Litwy w sprawie wileńskiej i że w związku z tem nie uznaje części granic polskich. Fakt, że Rosja Sowiecka w tym wkłada palec w tę otwartą ranę na ciele Polski zgóry unieważnia zawarcie paktu polsko-rosyjskiego w pożądanym dla Polski duchu. Gdyby jednak Polska posunęła się tak daleko, że w traktacie z Rosją pozostawiłaby otwartą sprawę uznania istniejących faktycznie granic polsko-litewskich, tem samem bezpośrednio przyznała, że jej granice nie są ustabilizowane. Gdyby zaś Rosja Sowiecka zawarła z Polską pakt w pożądanym dla Polski duchu, zarzuciłaby tem samem dotychczasową swą politykę, polegającą na przeszkadzaniu Polsce przez szczególne wyróżnianie Litwy - w utworzeniu bloku pomiędzy morzem Czarnym, a morzem Bałtyckim i w ten sposób poparłaby sprawę okrażenia Niemiec, do czego dąży Francja. Podobna całkowita zmiana kursu polityki sowieckiej przyniosłaby Rosji ciężkie szkody, a jak się zdaje, żadnego zysku. Nie powinno się przeto przypisywać sowieckim dyplomatom podobnie zasadniczych błędów, zwłaszcza, że poseł sowiecki w Kownie Karskij był dłuższy czas kierownikiem wydziału bałtyckiego i polski go w Komisaryjacie Spraw Zagranicznych i zbyt dobrze zna te problemy, ażeby dopuścić do nagłego zakłamania się polityki rosyjskiej. Pakt polsko-sowiecki w duchu pożądanym dla Polski jest tak biegunowo interesom Rosji Sowieckiej przeciwny, że nie istnieją najmniejsze możliwości zawarcia go w bliskiej przyszłości.

Przeciwnie, czas wybrany dla wymiany dokumentów ratyfikacyjnych nadaje jej charakter niemal demonstracyjny. Ponieważ zaś w Hadze, gdzie w dniu 16 września r.b. rozpatrywana będzie sprawa tranzytu pomiędzy Polską a Litwą, mówi się wiele o "państwach trzecich", których interesy cierpią na odmowie rządu litewskiego nawiązania z Polską stosunków gospodarczych, nie może być obojętne, ażeby Rosja przez potwierdzenie i wprowadzenie w życie paktu przyjaźni z Litwą wypowiedała się pośrednio w sprawie wileńskiej, że bynajmniej na obecnym stanie rzeczy interesy jej /Rosji/ szwanku nie ponoszą. Również Litwa i Niemcy oświadcza według wszelkiego prawdopodobieństwa, że nie czują się poszkodowane przez brak bezpośredniej komunikacji pomiędzy Polską a Litwą. W ten sposób Polsce będzie bardzo trudno

znaleźć "poszkodowane państwa trzecie". Litewsko-rosyjska wymiana not z 29 sierpnia, w której Rosja ponownie i dokumentalnie uznaje, że uważa sprawę wileńską za całkiem otwartą jest przeto równoznaczna z wybitnem wzmocnieniem litewskiego punktu widzenia. Zmiana polityki sowieckiej względem Litwy, któraby się wyraziła już chociażby w samem rozważaniu polskich propozycji odnośnie paktu o nieagresji byłaby nietylko uderzeniem sztyletu dla tradycyjnej polityki litewskiej względem Wilna, lecz miałaby również zasadnicze znaczenie dla litewskiej polityki zagranicznej wogóle. Wzmocnienie przyjaźni litewsko-rosyjskiej, którą niewątpliwie oznacza wymiana not ratyfikacyjnych, zostanie zadokumentowane przez podpisanie gospodarczych umów pomiędzy Rosją Sowiecką a Litwą. Trzeba się zgodzić, że sowieckie przedstawicielstwo handlowe na Litwie, któremu obecnie przyznano prawo eksterytorjalności dąży do oparcia przyjaźni rosyjsko-litewskiej na solidnej podstawie gospodarczej, która będzie jeszcze bardziej niewątpliwie rozszerzona z korzyścią dla obu państw. Obietnica Sowietów forytowania Litwy w sprawie tranzytu wyraźnie kieruje się ostrzem przeciwko Polsce.

Podpisane w dn. 29 sierpnia umowy rosyjsko-litewskie nie są czemś odosobnionem a wyraźnie się łączą z aktualnymi zdarzeniami politycznymi niedawnej przeszłości i bliskiej przyszłości. Jest to fakt, którego znaczenia w polityce wschodnio-europejskiej nie doceniać nie można.

"L i e t u v o s A i d a s" o P a n e u r o p i e.

"Lietuvos Aidas" Nr. 198 z dn. 3.IX.1931 r. Artykuł p.t.

"Paneuropa".

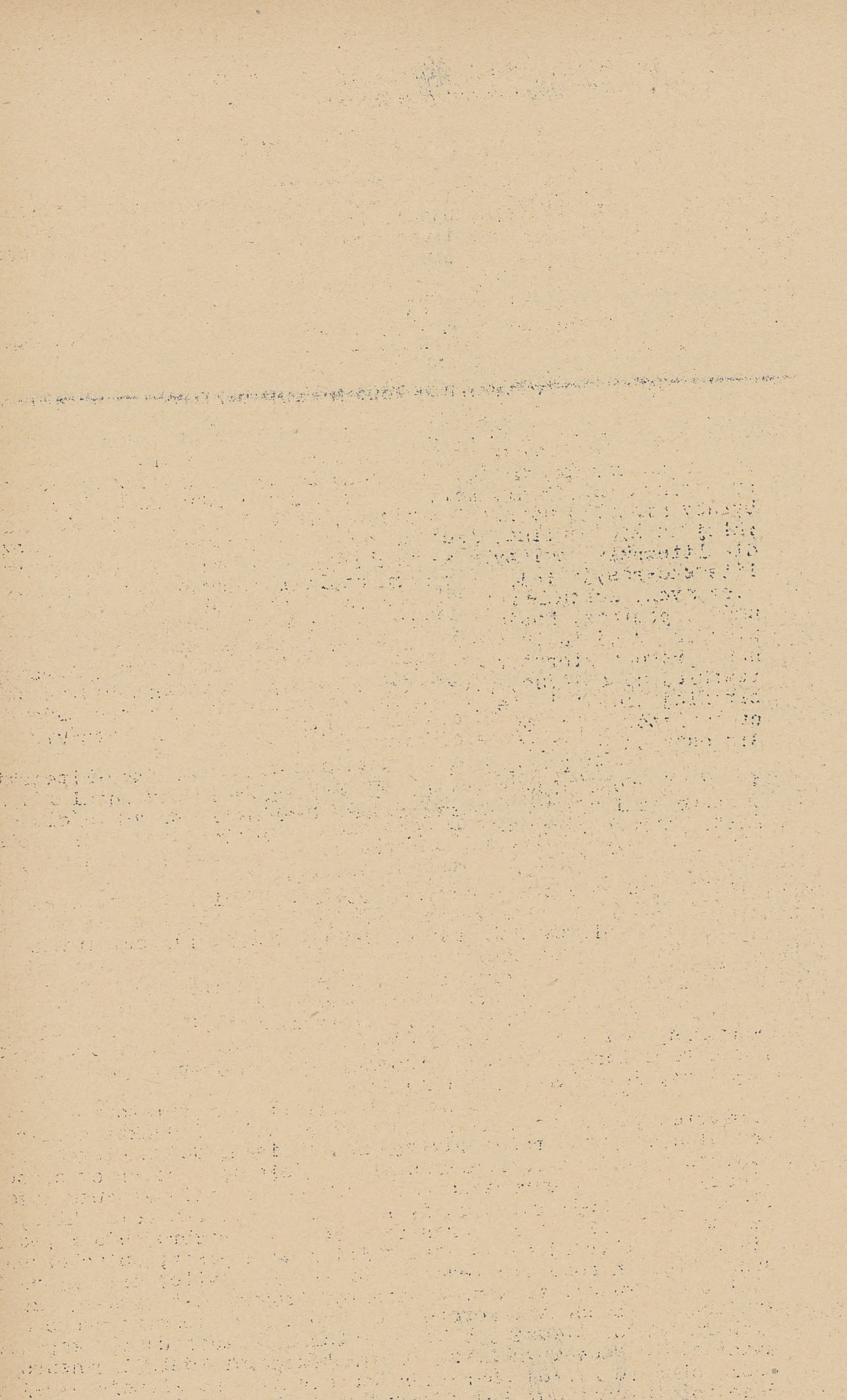
W dn. 31 sierpnia r.b. rozpoczęły się w Genewie prace podkomisji do spraw kooperacji ekonomicznej państw europejskich. Prace te zmierzają do zrealizacji idei Paneuropy. Inicjatorem idei tej jest, jak wiadomo, Briand.

Jak ze wszystkiego widać, walkę ze światowym kryzysem ekonomicznym pragnie się traktować poważnie. Jednakże z odpowiedzi udzielonych przez różne państwa na rozpisaną doń ankietę w sprawie Paneuropy wynika, że realizacja idei ścisłej współpracy ekonomicznej między państwami europejskimi napotyka na wiele jeszcze przeszkód. Główną przeszkodą jest bodaj brak wzajemnego zaufania. Mimo, że bardzo wiele się mówi w czasach obecnych o rozbrojeniu i podpisuje się różne zmierzające do utrwalenia pokoju pakt, dotychczasowe stosunki międzynarodowe opierają się więcej na sile, niż na prawie. Do póki zaś sytuacja taka trwać będzie, trudno jest wymagać wzajemnego zaufania i równowagi. Pozatem w Europie jest jeszcze sporo niewyrovnych rachunków międzynarodowych, które w każdej chwili mogą stać się materialem wybuchowym. W związku z tem prace komisji paneuropejskiej noszą obecnie raczej charakter teoretyczny. Realizacja samej idei Paneuropy będzie możliwa w praktyce dopiero wtedy, gdy stosunki międzynarodowe opierać się będą wyłącznie na prawie.

K r o n i k a .

Z j a z d s t r o n n i k ó w z b l i ż e n i a l i t e w s k o ł o t e w s k i e g o . Jak podaje "Siegodnia" /Nr. 247/, w dn. 6-go września r.b. rozpoczął się w Kownie zjazd członków i stronników zbliżenia litewsko-łotewskiego. Wśród nich znajdują się wybitni działacze litewscy i łotewscy jak kanonik Tumas, dr. Szliupas, prof. Zemajtis, prof. Wolter, inż. Ritter, p. Krumiń, inż. Paegle i t.d.

K o n g r e s m i a s t n a d b a ł t y c k i c h . Jak podaje "Siegodnia" /Nr. 247/, w dn. 5 września otwarty został kongres miast nadbałtyckich. Na kongres przybyło 5-ciu przedstawicieli Finlandji, 28 - Łotwy, 27 - Litwy i jeden Polski. Ogółem w kongresie wzięło udział około 70-ciu delegatów. Obrady kongresu odbywają się w Tallinie.

Ratyfikacja litewsko-sowieckiego paktu o nieagresji i podpisanie umowy w sprawie praw przedstawicielstwa handlowego ZSSR na Litwie. Jak podaje "Lietuvos Keleivis" /Nr.201/, w litewskim Ministerstwie Spraw Zagr. nastąpiła dnia 29 sierpnia 1931 r. wymiana podpisanych i zatwierdzonych protokołów w sprawie przedłużenia litewsko-rosyjskiego paktu o nieagresji. Tegoż dnia podpisano umowę w sprawie praw handlowego przedstawicielstwa ZSSR na Litwie.

Jak komunikuje "Lietuvos Keleivis" /Nr.203/, wszystkie pisma sowieckie wyrażają zadowolenie z prolongowania litewsko-sowieckiego paktu o nieagresji. "Izwestija" piszą w tej sprawie co następuje: "Powszechnie wiadomo jakie znaczenie ma dla pokoju światowego i stosunków litewsko-rosyjskich pakt o nieagresji podpisany przez Litwę i ZSSR w 1926 r. i odnowiony 6 maja r.b. Podpisanie protokołu, regulującego prawne stanowisko handlowego przedstawicielstwa rosyjskiego jest nowym krokiem wzmacniającym polityczno-gospodarcze stosunki pomiędzy Litwą a Rosją".

Opinie łotewskie w sprawie polskiego projektu paktu o nieagresji z ZSSR. Jak podaje "Lietuvos Keleivis" /Nr.203/, prasa łotewska żywo interesuje się propozycją polską, ażeby pakt o nieagresji pomiędzy Polską a Litwą objął też Łotwę. Urzędowa prasa łotewska zachowuje w tej sprawie rezerwę. "Brihwā Semē" zamieszcza jedynie suchy komunikat o propozycji polskiej, natomiast organ Związku Postępowego "Latvies Bals" z uznaniem wita stanowisko Polski względem Łotwy i wyraża życzenie, ażeby w kierunku tym pracowało również łotewskie Ministerstwo Spraw Zagr. Natomiast stanowczo się wypowiada przeciwko projektowi polskiemu "Socjaldemokrāts". Uważa on, że rokowania polsko-sowieckie utknęły właśnie z powodu chęci polskich zakorzenienia swych wpływów nad Bałtykiem. Socjaldemokraci łotewscy są zdania, że Łotwa i inne państwa nadbałtyckie nie mają potrzeby iść na pasku polskim. Pakty o nieagresji pomiędzy Rosją a państwami nadbałtyckimi łącznie z Polską są pożądane zwłaszcza teraz, gdy kryzys rządowy w Anglii zwiększył siły, zmierzające do odłożenia konferencji rozbrojeniowej. Jednakże, o ile poważnie się zamierza zawrzeć z Polską traktaty, liczyć się również trzeba z warunkami polityki zagranicznej. W związku z tem każde z państw nadbałtyckich winno zawrzeć pakt o nieagresji oddzielnie, nie zaś wspólnie pod kierownictwem polskim. Pismo wyraża życzenie, ażeby rząd łotewski nie udzielił Polsce jakichkolwiek pełnomocnictw w kierunku "troszczenia się" o bezpieczeństwo Łotwy i przemawiania w jej imieniu. Jednocześnie "Socjaldemokrāts" wzywa rząd do poważnego zastanowienia się o rokowaniach z Rosją, gdyż sytuacja nad Bałtykiem może się mocno zmienić, o ile Rosja porozumie się z Francją. Pozatem Łotwę oczekują poważne rokowania z Rosją w sprawie paktu handlowego, którego trwanie kończy się za rok.

II. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE.

"Lietuvos Žinios" o ciężkiej sytuacji ekonomicznej Litwy.

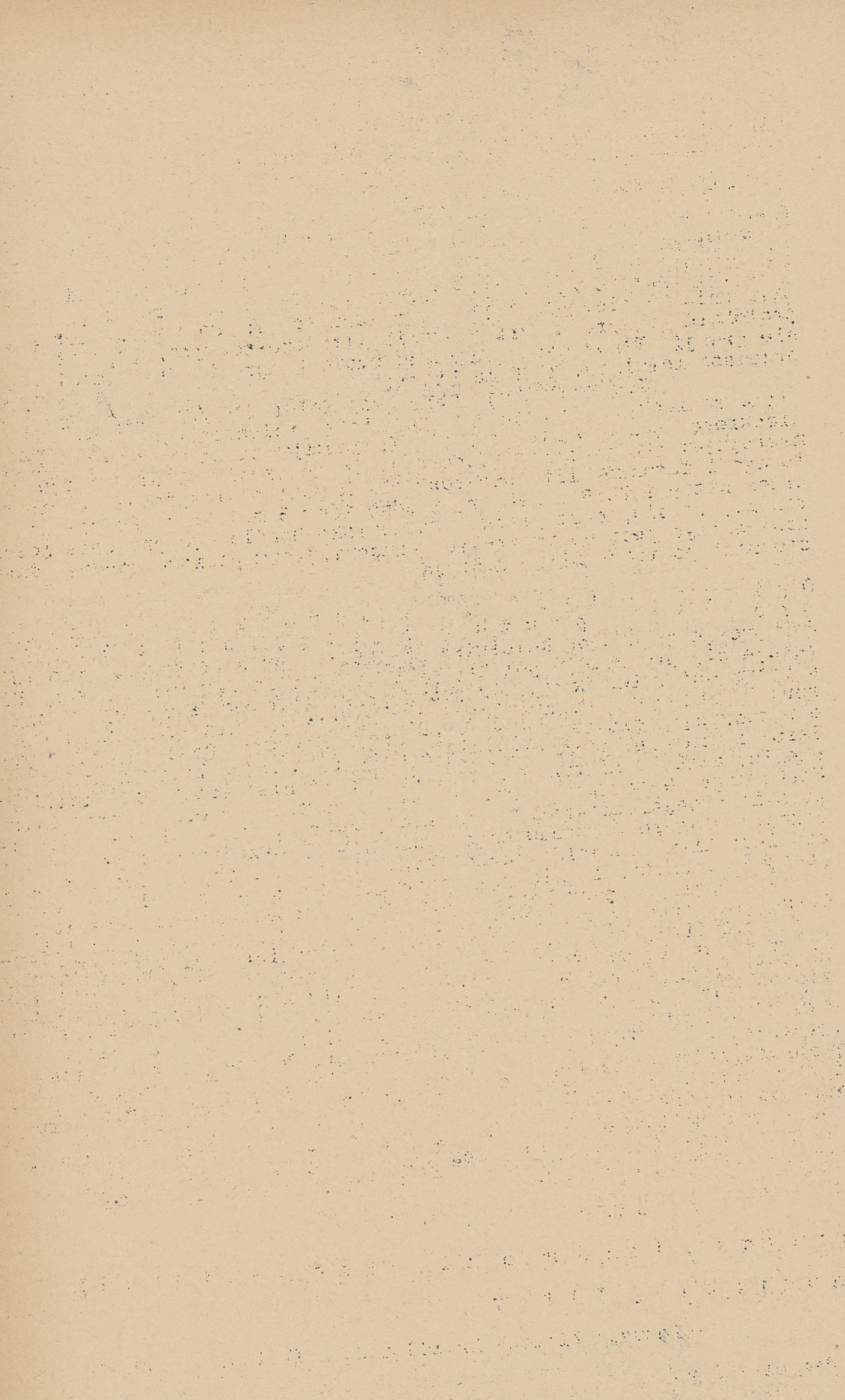
"Lietuvos Žinios" Nr.198 z dn.2.IX.1931 r. Artykuł p.t.

"Nadchodzi ciężki rok".

Cały świat ugina się pod trudnościami ekonomicznymi. Bardzo znamienne jest w tej sprawie zreorganizowanie gabinetu angielskiego, do którego weszli przedstawiciele wszystkich partyj.

Ekonomiczne życie Litwy, jak to wynika z oficjalnych danych, przechodzić ma trudny okres. Kraj już teraz odczuwa trudności finansowe, z których najważniejszą jest odpływ walut obcych z Banku Litewskiego. Towarzyszyło temu zmniejszenie się wkładów.

Ten ostatni objaw naprowadził nawet bankowców na myśl, która może oddziaływać na zamiar ich podniesienia stopy dyskontowej. Gdyby to nastąpiło, odbiłoby się to ciężko na życiu ekonomicznym kraju.

Ostatni biuletyn Banku Litewskiego wykazuje pogarszanie się sytuacji finansowej i ekonomicznej. Niemcy, z którymi Litwa jest ściśle związana pod względem ekonomicznym, stanowią obecnie czynnik pod względem gospodarczym ujemny, co również wpływa na pogorszenie się sytuacji Litwy.

Handel naogół biorąc był w półroczu ubiegłym słabszy niż w roku ubiegłym. Handel zagraniczny wykazał w ostatnich miesiącach bilans pasywny. Wydatki skarbu /157,12 milj. lt./ przewyższają dochody /149,10 milj. lt./ o 8,02 milj. lt. Wpłaty podatkowe wykazują zmniejszenie się zdolności płatniczej ludności. Kapitały inwestycyjne również wykazują tendencję zniżkową. Powstało 47 przedsiębiorstw o kapitale 3,4 milj. lt., zaś zbankrutowało 47 firm, których długi wynoszą 12,33 milj. litów. Czysta strata wyraża się sumą 5,22 milj. lt.

Jżeli dodać do tego wzrost protestowniczych weksli, osłabienie siły nabywczej i spadek cen na produkty rolne, to obraz ciężkiej sytuacji kraju będzie dostatecznie jasny. Nie pomoże tu optymizm urzędówki. Należałoby raczej pójść za przykładem Anglii i skupić wysiłki. Jednakże nie ma komu się tem zająć.

K r o n i k a .

B r a k ś r o d k ó w o b i e g o w y c h n a L i t w i e . Jak podają "Jaunakas Zinas" /Nr. 197/, kierownik Litewskiego Banku Rolnego Raduszys oświadczył przedstawicielom prasy, że i na Litwie odczuwa się brak środków obiegowych, w związku z niemieckim kryzysem finansowym. Nastraszona ludność zaczęła wycofywać z banków dosyć gwałtownie swe oszczędności. Z dniem 1 lipca r.b. Bank Rolny ograniczył udzielanie kredytów, udzielając je tylko osadnikom i rolnikom, którzy przeprowadzają parcelację wiosek na osiedla pojedyncze. Sytuację pogarsza fakt biernego bilansu handlowego Litwy w ostatnich miesiącach. W związku z tem banki się muszą liczyć z kredytami i ostrożnie się z nimi obchodzić. Udzielanie kredytów zwiększa bowiem jedynie import.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WNEĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

D o k o ł a s p r a w y V o l d e m a r a s a . Jak podają "Jaunakas Zinas" Nr. 197, okres zesłania Voldemarasa przedłużony został na cały czas trwania stanu wojennego. Voldemaras zamieszkuje w Jeziorosach u swego wuja bez oficjalnego nadzoru. Jednak zabroniono Voldemarasowi wyjeżdżać poza granice miasteczka.

S t r a j k w c u k r o w n i m a r j a m p o l s k i e j . Jak podają "Lietuvos Zinios" /Nr. 200/, wybuchł strajk w cukrowni marjampolskiej, obejmując około 400-stu osób. Strajk wybuchł na tle gospodarczym. Robotnicy domagali się mianowicie podwyżki płac. Dla zbadania sprawy wyjechała z Kowna do Marjampola komisja rządowa. W wyniku układów 200 robotników przystąpiło już do pracy a z pozostałymi 200 toczą się jeszcze układy. W wypadku niedojścia do porozumienia cukrownia zwolni 200 robotników.

Z j a z d t a u t i n i n k ó w w B u d z i a n a c h . Jak podaje "Siegodnia" /Nr. 246/, dnia 6 września r.b. odbyć się miał w Budzianach /niedaleko Kowna/ okręgowy zjazd tautininków. Na zjazd przybyć miał prezydent Smetona.

W y j a z d d y p l o m a t ó w l i t e w s k i c h d o G e n e w y . Jak podaje "Lietuvos Keleivis" Nr. 203, w dn. 2 września wybrali się do Genewy poseł litewski w Paryżu Klimas i ekspert delegacji litewskiej Pietkiewicz.

W p r o w a d z e n i e j e z y k a r o s y j s k i e g o w g i m n a z j a c h l i t e w s k i c h . Jak podaje "Lietuvos Keleivis" /Nr. 201/, Min. Oświaty wydało rozporządzenie wprowadzenia w 4 gimnazjach litewskich w Kownie, Szawlach, Poniewieżu i Marjampolu obok innych języków obcych również języka rosyjskiego.

